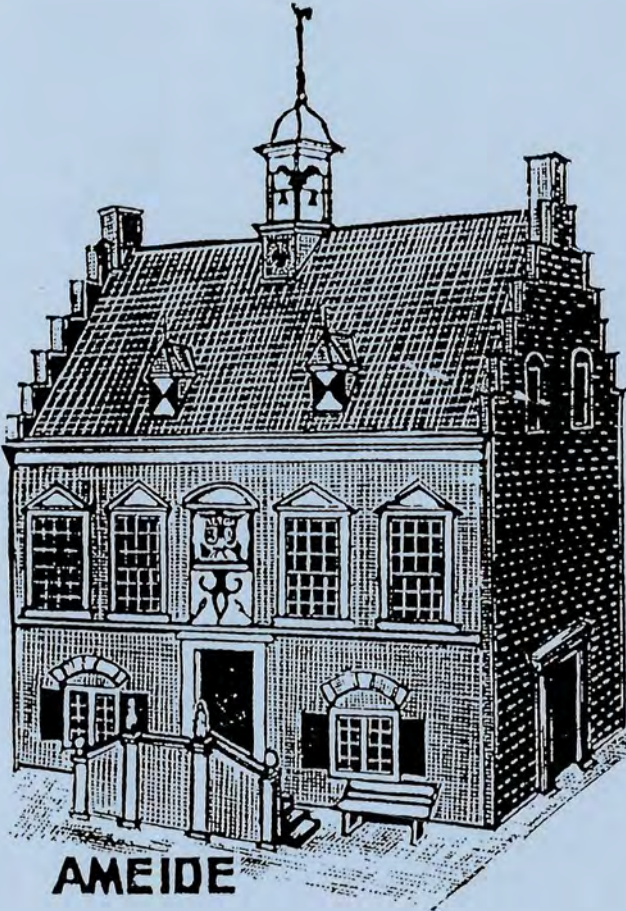

*Historische Vereniging
Ameide en Tienhoven*

Jaargang 9
nr. 3

NIEUWSBLAD VAN DE HISTORISCHE VERENIGING AMEIDE en TIENHOVEN

De Vereniging is gevestigd in Ameide en heeft haar domicilie in het oude Stadhuis aldaar. Ze is opgericht op 13 december 1989 en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Dordrecht onder nummer 40324336.

BESTUUR:

Voorzitter	G. Streefkerk, Paramasiebaan 11, 4233 EA Ameide, ☎ 601369
Secretaris	P. Will, Hazelaarlaan 21, 4233 HN Ameide, ☎ 602535
2e secretaris	R.G. Smith, Nieuwstraat 1, 4233 EE Ameide, ☎ 602127
Penningmeester	H. de Haan, Hoepmakersstraat 12, 4233 GM Ameide, ☎ 602123
2e penningmeester	J. Stasse, De Bogerd 19, 4233 GN Ameide, ☎ 602488
Alg. adjunct	A.M. den Oudsten, Kerkweg 29, 4235 VT Tienhoven, ☎ 601249
Lid	J.D.C. Laroo, Voorstraat 8, 4233 EA Ameide, ☎ 602026
Lid	C.J. Neels, Lekdijk 24, 4235 VL Tienhoven ☎ 601320
Lid	C. den Oudsten, Hogewaard 12, 4235 VS Tienhoven, ☎ 601966

CORRESPONDENTIEADRES

P. Will

EXCURSIES

A.M. den Oudsten

REDACTIEADRES KWARTAALBLAD

J.D.C. Laroo

LEDENADMINISTRATIE

J. Stasse

CONTRIBUTIE

Deze bedraagt fl 25,- per jaar, over te maken op bankrekening nummer 301952248 van de Rabobank te Ameide t.n.v. de penningmeester van de vereniging.

INHOUDSOPGAVE NIEUWSBLAD NOVEMBER 1998:

Woord vooraf

Verslag expositie tijdens de Lichtweek

U geen boek ontvangen?

Het vaandel van 'Crescendo'

Wat wij ontvingen

Mededelingen allerhande

De kraam op de Paardenmarkt

Een historische tocht naar Delft

De bijeenkomst over tijdrekening

Genealogie Goudriaan

Uit de brand (slot)

Een artikel uit 'Trouw' over de Zouwendijk

Chr. Will: Het stoomgemaal ende korenmolen op Sluis

WOORD VOORAF

De tentoonstelling, gehouden ter ere van de Lichtweek heeft getoond dat vele handen licht werk maken. Zo is de redactie er opnieuw bij bepaald dat ons lijfblad in feite breder gevoed behoort te worden. Zijn er nu echt in onze ledenkring geen mensen die stukken ter publicatie bezitten, ofwel gelegenheid, genegenheid en capaciteit hebben om eens iets te onderzoeken of anderszins om een en ander aan het papier toe te vertrouwen?

Na deze 'open deur' letten wij op het voor u liggende nummer. Het is weer een afwisselend nummer geworden, weliswaar dit keer met verhoudingsgewijs vrij wat huishoudelijk nieuws, maar daar staat tegenover dat in de laatste aflevering de vereniging zelf amper aan bod was gekomen.

Beste lezers, we plaatsen bij dezen het slot van de brandlijst en een brandbrief. Verder vindt u een stukje jongere historie: de wording van het rijksstoomgemaal op Sluis en iets over de korenmolen. Zo weten we dat de bouw een 760 Rijnlandse guldens heeft gekost. Wie helpt ons aan verdere gegevens over deze molen?

Hopelijk zult u met genoeg kennis nemen van het oude en nieuwe nieuws.

TERUGBLIK OP DE TENTOONSTELLING

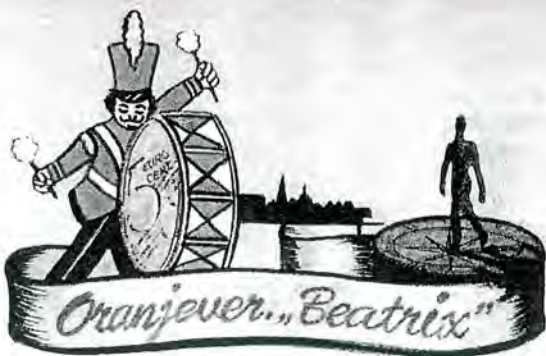
De expo van de jubilerende verenigingen en de Rabobank te Ameide en Tienhoven is een gebeurtenis van belang geworden.

Een legertje medewerkers, gerecruteerd uit de drie jubilarissen hebben in harmonieuze samenwerking met onze vereniging het monumentale karwei geklaard. Ondanks het minder gunstige weer was er toch voldoende zomerse energie vergaard om het geheel te stroomlijnen.

Op vrijdagavond 28 augustus is de expositie officieel door burgemeester Den Breejen geopend. Daarna werden eveneens de eerste exemplaren van het jubileumboek uitgereikt door Rabo-directeur, M. van Middelkoop aan onze edelachtbare en mevrouw De Jongh-Meurs, de dochter van de eerste voorzitter van de bank, de heer T. de Jongh. Buitengewoon veel toeloop is er gedurende de openingstijden geweest. Dit was uiteraard in de eerste plaats te danken aan de mond-op-mond reclame: Alle exposanten-in-spé hadden een heleboel in bruikleen ontvangen van hun leden, en daarbij veel uit de eigen laden gehaald om het waardevolle uit hun archief - van antiek tot alleen maar oud, aardig of bezienswaardig - den volke te tonen. Ten tweede kon het jubileumboek worden afgehaald tegen inlevering van de bewuste bon, die alle achterbannen hadden thuis bezorgd gekregen.

De stadhuiswachten, door de vier deelnemers geleverd, hebben zich geen moment behoeven te vervelen: wegwijs maken, rond leiden, toelichtingen geven, vragen beantwoorden, aangeboden spulletjes, zoals foto's en knipsels in ontvangst nemen, de boeken ruilen tegen inlevering van de bon of verkopen. Zo kregen zij op dinsdagavond het gemeentebestuur met man/vrouw op bezoek, waarbij de Zederikgroten zich alle tijd gunden om het getoonde in ogenschouw te nemen.

Het is ons een vreugde en plicht allen dank-je-wel te zeggen voor het welslagen, hetzij door hun inbreng en hun inzet, hetzij het bezoek en de belangstelling, of het aandragen van de stof tot nader onderzoek door lief kijkpubliek en het toezwaaien van lof aan de onvermoeibare uitvoerders.

Ameide-Tienhoven gedenkt:

100 jaar Muziekverenigingen

80 jaar Boerenleenbank-Rabobank

50 jaar Lichtweken

HET JUBILEUMNUMMER VAN ONS NIEUWSBLAD

Het moet ieder lid, als het goed is, opgevallen zijn dat de vorige aflevering van ons lijfblad een dubbelnummer was. Het tweede wat afweek van de normale gang van zaken, was dat u, om dit exemplaar te bemachtigen zelf actie moest ondernemen. U heeft, minstens als lid van onze Vereniging, een bon bezorgd gekregen, waarbij u verzocht werd dit jubelnummer op de expositie of op de Rabobank zelf af te halen. Aan de buitenleden is het exemplaar intussen wel toegestuurd.

Mocht u nu, om welke reden ook, niet in het bezit zijn gekomen van het blad, stelt u zich dan in verbinding met onze distribuante, mvr. J. Stasse (Voor adres zie het schutblad). Liefst de oranje-bon alsnog inleveren, maar mocht deze zoek geraakt zijn, dan proberen we een oplossing te vinden.

Wij hebben enkele exemplaren moeten omruilen, toen bleek dat er een enkele was, waarin een katern op z'n kop zat. Mocht u ook zo'n misdruk in handen hebben, schroomt u dan niet dit te melden. Hoe dan ook, geen lid, familielid of anderszins mag dit kloeke boekje missen: het brengt ongezoekt een mooi stukje lokale cultuurhistorie binnen uw bereik.

Uiteraard zijn extra exemplaren nog te verkrijgen bij de Vereniging en bij de Rabobank. Deze kosten f 10,--. Een slim Sint-Nicolaascadeautje soms?

HET VAANDEL VAN 'CRESCENDO'

Elke bezoeker van de Jubel-tentoonstelling op het Stadhuis tijdens de Lichtweek 1998 moet het doorgewinterde vaandeldoek opgevallen zijn. Dit pronkstuk van de expositie had dan ook een ereplekje hoog tegen de schouw gekregen. Ouderdom moet men immers eren en als dit geen oudje was: een honderdjarige. De vaan hing ooit in het Verenigingsgebouw en werd enkel bij officiële gelegenheden van de muur gehaald, opgestoken en als banier meegevoerd bij feesten, concoursen, enzovoorts.

Bij de renovatie van het gebouw in de jaren zeventig is het doek bijna bij het afval gezet. Gelukkig had je toen al ruimers met een vooruitziende blik: zoiets moet toch bewaard blijven, je weet maar nooit. Dit is dan ook gebeurd en thans dank zij de inspanning van een man als Aart van der Grijn en enkele medestanders fraai hersteld. Zo'n opknap kost geld, behoorlijk wat zelfs. A.F.K. heeft diep in de buidel getast, onze vereniging evenzo, plus een paar particuliere gevers.

Toch zitten we nog met een tekort van een paar honderd gulden. Wie helpt dit gat te dichten? Het nummer bij de Rabobank-Ameide is 301952248: Hist. Ver. t.n.v dhr. H. de Haan.

TENTOONSTELLINGS-AANGROEISELS:

Wat een Expositie al niet teweeg en de Vereniging kon brengen:

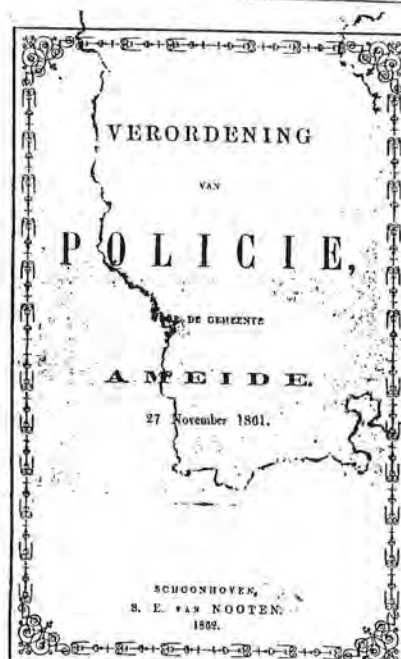
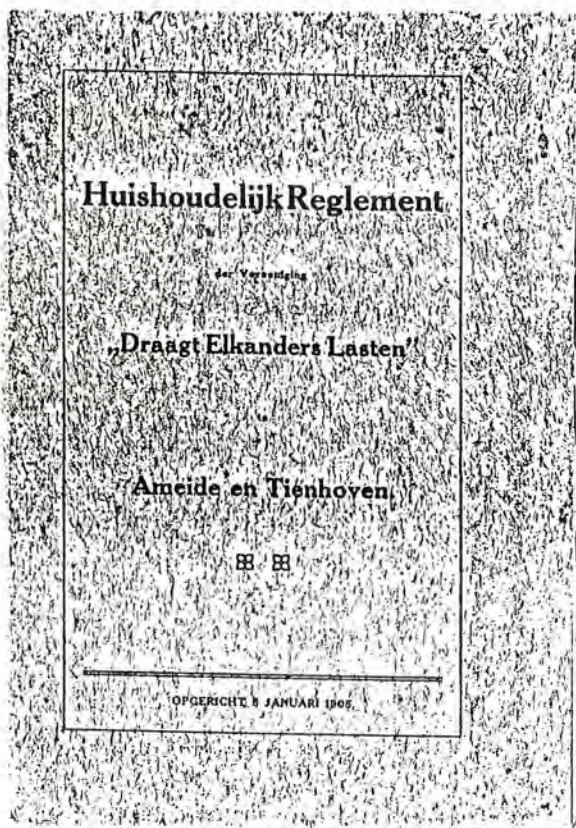
Zij ontving in de afgelopen periode:

- Van dhr. Kees Rijnhout:
 - Een oud-nieuwe kaart van Holland beneden de grote rivieren.
 - Een 'Wervelwind' en een enkele 'Vliegende Hollander', pamfletten in de oorlog door der R.A.F. boven bezet Nederland uitgestrooid.
- Van dhr. Peet van Toor:
 - De geschiedenis van de Gereformeerde kerk van Ameide, omvattende de periode 1895 - 1931.
- Van dhr. Bart de Lange:
 - Een stel brochures, reglementen, o.a. van de Boerenleenbank, Volks- onderwijs, Vereen. voor Fruitpachters, Ziekenhuisverpleging, Eendracht maakt Macht, Draagt elkanders lasten; Stukken over de aanlegsteiger, Voorwaarden voor aansluiting en levering van Drinkwaterleiding, programma's en een Kiezerslijst uit 1931 - 1932.
- Van de erven Teunis van Bruggen:
 - Paperassen, foto's, enz., veelal betrekking hebbende op leven en werk van de familie Kees Lakerveld uit Tienhoven.
- Van mvr. Gerie Kool:
 - vier oude boekwerkjes: Ordonnantie en Reglement op de brandspuit van Ameide (1819); Reglement op den Invoer, Uit- en Doorvoer van Veraccijnsde waaren in Ameide (1824); Verordening van Politie voor Ameide (1862); en Het octrooi naar Hollandsch leenrecht (1945). Hierin vrij veel informatie over Oud-Herlaer
- Van dhr. Jas van Oort:
 - een fraaie foto van Chr. van Krimpen, alias 'Kreupele Chris'
- Van mvr. Teunie Versluis-den Otter:
 - Twee krantenpagina's vol flitsen, voornamelijk foto's van het bezoek van H.M. Juliana en Prins Bernhard aan de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden in 1951
- Van dhr. Kees van Toor:
 - Afdrukken van vijf prentbriefkaarten, waarop Oud-Termei zichtbaar is. Hoe boomrijk was Termei ooit: de Pollie en de Brouwerij bij voorbeeld!
- Van dhr. Krijn van der Grijn:
 - Enige notulenboeken van 'Het groene Kruis
- Van dhr. Paul Will:
 - Memoires van Mr. L.A.J. ridder van Rappard, oud-burgemeester van Gorkum: 'Hoe was het ook weer' deel 1 en 2

Hartelijk dank, gulle gevers en ruimers, en ter navolging!

Voor we deze inbreng-berichten gedag zeggen nog een bijkomende bijzondere blijde tijding: vanaf de Jaarvergadering, in de Feestweek en op de Paardenmarkt hebben zich gemeld een dozijn NIEUWE LEDEN:

Dhr. A. van Arkel, Ameide	Mvr. C. Provily, Sleenwijk
Dhr. J.A. Blokland, Meerkerk .	Mvr. D. Versluis-de Bruin, Meerkerk
Dhr. C. Bouwmeester, Giessenburg	Dhr. J.A. Walop, Ameide
Dhr. H.P. Daniëls, Tienhoven	Mvr. J. Uittenbogaard-v/d Ham, Ameide
Dhr. W. van Dongen, Tienhoven	Dhr. T. Wallaard, Ameide
Dhr. R.P. de Groot, Tienhoven	Dhr. H. van den Heuvel, Rijswijk (ZH)

ORDONNANTIE
 EN
REGLEMENT,
 OP DE BEHANDELING VAN DE
BRANDSPUIT,
 EN HET
WEEREN EN BLUSSCHEN VAN BRAND,
 Binnen en onder de Jurisdiktie der Stede en
 Heerlijkheid
A M E I D E.

TE UTRECHT,
 Bij J. G. VAN TERVEEN, Boekverkooper, 1819.

MEDELINGEN ALLERHANDE

VAN DE BESTUURSTAFEL:

De jaarplanning staat in grote lijnen vast:

- Op 18 november een avond over kalenders en de tijdrekening
- Medio januari een dia-avond over Marienwaerdt
- In maart een verhandeling over maten en gewichten
- April de jaarvergadering, wellicht met dia's
- Afsluitend een bezoek aan het landgoed Marienwaerdt te Beesd

HET GEDENKTEKEN:

Zoals u wellicht weet, is een werkgroep van de Vereniging bezig in Ameide een herinnerings- en bezinningsmonument te realiseren. Over aard, vorm en plaats wordt druk overleg gevoerd. Een goed begin: van bevriende zijde, van de Rabobank is reeds een behoorlijk bedrag toegezegd; voor het aanvullende andere halve werk rekenen het bestuur en de initiatiefnemers op financiële bijdragen van tal van Ameide- en Tienhovenaren. Wij menen dat het zinvol is op deze wijze de gehele gemeenschap in dit plan te betrekken, opdat het idee en de uitwerking breed gedragen wordt. U hoort hier binnenkort meer van.

EEN GOEDE BUUR IS BETER...

Eveneens bent u via de streekbladen op de hoogte van het heuglijke feit dat er in Lexmond een Historische vereniging is opgericht. Proficiat! We hopen op goede contacten en wie weet kunnen we via de H.O.Z. (= Historische Overleggroep Zederik) in de toekomst meer dingen gezamenlijk ondernemen.

SAMENSPEL

Hebt u deze C.D. vol jubeltonen al aangeschaft? Alles wat maar muziek weet te maken of wijs kan houden, heel Ameide presenteert zich. Voor elk wat wils: Van het Rabo-koor, de Baliebikers, Corner Stone, V.V. Ameide, Sionkoor, Frok, Sursum Corda, AFK, etcetera. De plaat met het fraaie herkenbare logo erop, ontworpen door dhr. Jan Willem Tuls, is bij alle deelnemers te verkrijgen en kost f 12,50. De opbrengst is voor de erbij betrokken verenigingen of voor een goed doel.

STICHTING BOERDERIJ EN ERF

Als vervolg op de aankondiging in aflevering 2 van ons blad kunnen wij u melden dat sedert de zomervakantie de Waard en de Vijfheerenlanden opnieuw een Stichting rijker is, namelijk die tot behoud van oude streekeigen boerderijen en erven. Een lovenswaardig initiatief, waaraan onze vereniging haar medewerking verleent. Er is reeds begonnen met de inventarisatie van een en ander.

GENEALOGIE

Onder redactie van de werkgroep genealogie van de Oudheidkundige Vereniging Sliedrecht verscheen een boek met alle bekende gegevens over de eigenaren van graven en de daarin begraven personen in de Augustijnenkerk te Dordrecht. De auteur was nauw betrokken bij de restauratie van deze kerk. Hij beschrijft behalve de 204 genummerde graven en de honderden ongenummerde graven ook de zogeheten pondgraven en de gildengraven van onder meer het schippersgilde, het metselaarsgilde en het pottenbakkersgilde. Zerken met familiewapens en huismerken en grafkelders zijn opgenomen. Aan de hand van de in het Gemeentearchief Dordrecht aanwezige begraaftboeken werden de verschillende families beschreven:

regenten (waaronder leden van families De Witt en Van Beveren) en ambachtslieden (onder meer Albert Cuyp). Het boek is een informatiebron voor genealogen en historici. De naamindex op circa 8.000 personen, met een verwijzing naar het grafnummer, vergroot de toegankelijkheid van de informatie. A. Nelemans. *Sepulture ofte Grafboeck van d' Augustijnenkerck te Dordrecht* Uitgave Oudheidkundige Vereniging Sliedrecht, 250 blz., f 42,50 (bij voorintekening voor 1 december 1998), daarna f 47,50 (exclusief verzendkosten van f 8,50). Inlichtingen en bestellingen via het secretariaat van de Werkgroep Genealogie, Overlaat 58, 3362 JE Sliedrecht.

UIT DE KRAAM GEKLAPT: PAARDENMARKT 1998

Tja, het weer werkte dit jaar niet mee, regenachtig en guur. Aan paraplu's in allerlei formaten en kleuren geen gebrek.

Het leek van bovenaf gezien vooral 's morgens wel een kleurig regenwoud van dichte deinende boomschermen. Over gebrek aan belangstelling hadden wij als vanouds echter niet te klagen.

Wie weet hebben sommige druipneuzen wel 's even beschutting gezocht onder ons zeildoek. Wat bijvoorbeeld opviel is dat er nooit zoveel antwoordformulieren op ons raadspel zijn ingevuld als dit jaar, in totaal 37.

Verder hebben we behoorlijke zaken gedaan met de verkoop van onze bestaande voorraad kaarten, puzzels en boekjes. En niet te verwaarlozen het nog ferme verse dubbelnummer van ons Nieuwsblad: het kleurige jubileumnummer van de Rabo tachtig jaar, de muziek honderd jaar en een halve eeuw Lichtweken, en dat alles binnen de Termeise en Tienhovense gemeenschap.

Bent u benieuwd naar de namen en de functie van de vijf te raden voorwerpen en wie de winnaars van 1998 zijn geworden?

De voorwerpen: nummer 1 was een nadenruimer, maar vermeende kenners in ons midden waren van mening dat het een werktuig was dat oudtijds gebruikt werd op schepen om onder meer loodzware kisten ietwat opzij te wrikken, zodat er ruimte kwam om een ketting e.d. eraan vast te maken. We hebben intussen het antwoord van de door ons in allerijl ingestelde pseudo-parlementaire onderzoekscommissie binnen met als uitsluitsel: weten wij veel: beide kan wel!

Nummer 2 was een grondschaaf of in vaktermen: de horreltoet. Een schaaft om gleuven voor de traptreden verder uit te diepen.

Numero 3 was een amandelmolen: tegen Sinterklaastijd hanteerden de bakkers die om de pitten te vermalen voor de boterletters en zo.

Nee nee, nummer 4 was geen deurklopper of -klink, maar een trekhaak, een hulpstuk om bossen tabak, balen stro of pakken hooi e.d. op te tillen. Van dat ding maakten sommigen iets wreeds; wat vindt u nou van zo'n ding door een stierenneus? Laat de dierenbescherming het niet horen.

Dit geldt in niet mindere mate voor 5: een tang om varkens mee te ringen, een oorbliktang of een kiezentrekker. Foei,foei en faliekant verkeerd: het is doodgewoon een zaagtandenzetter. 't Is maar dat u het weet.

En weet u wie de kampioenen zijn?

Het hoogst scoorde dhr. Krijn van der Ham, Bordenweg 2 in Meerkerk. Deze ontving een geschenkenbon + voor f 25,-- graaien in onze boekenberg. Op de tweede plaats eindigde dhr. Kees van der Grijn, Den Hoef 14 in Ameide, en nummer drie was G. den Oudsten, Vijf Akkers 15 te Tienhoven.

Beiden mogen ook gratis graaien tot een bepaald bedrag, of in ruil daarvoor een geschenkenbon in ontvangst nemen.

Merci aan alle kraamhulpen, afnemers-vervaarders, raders en allegaar en naar we hopen tot op de markt volgend jaar: 1999.

DAGTOCHT 'HISTORISCH DELFT'

*Uw torenklok heeft wisselende geslachten
Luid uitgeluid en hel verwellekoemd, -
En hun gedachten hangen, bleek verdroomd,
Nog onder 't lommer van uw grijze grachten.*

Zo heeft de schilder-schrijver Jan Veth Delft eens ervaren. De leden-tochtgenoten van onze Vereniging, eenentwintig in getal, hebben dit navenant beleefd; ieder op zijne wijs en vast iets minder hoogdravend onder woorden gebracht. Zij hebben namelijk op zaterdag 10 oktober met een bus van de Ameidese firma Haars de reis naar deze veste ondernomen.

We werden verwellekoemd door Mevrouw Mostert van het V.V.V. en hebben onder haar hoede een leerzame en fijne dag gehad. Zo weten we nu dat met de Oude en Nieuwe Delft de delven (simpel gezegd: grachten) bedoeld zijn en dat het Oude en het Nieuwe Delft het grondgebied is. Het Nieuwe kreeg stadsrechten in 1246, terwijl in 1268 het Oude Delft in dat stadsverband is opgenomen.

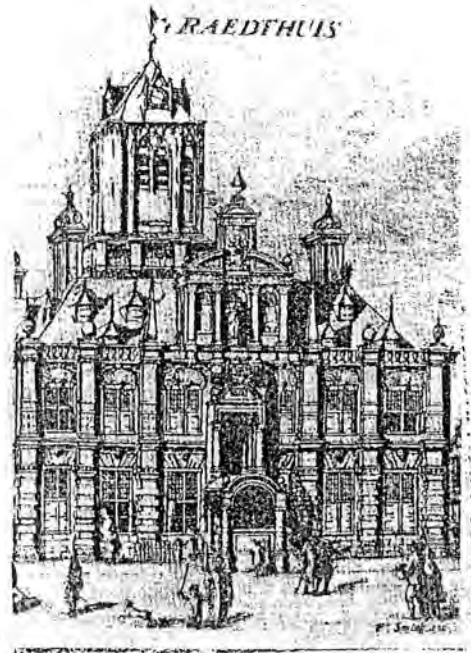
Vanwege die privileges verkreeg de jonge stad, dan nog voornamelijk agrarisch bezig, mogelijkheden zich economisch te ontplooiën. Mede dank zij de goede aan- en afvoermogelijkheden groeide de stad uit tot een handelscentrum met week- en jaarmarkten en een eigen haven, namelijk Delfshaven. De produktie en export van boter, laken, geweven tapijten en vooral Delfts blauw en bier vormden de voornaamste bronnen van bestaan. Zo waren er oudtijds langs de grachten bijna twee honderd brouwerijen gevestigd. Ach, Ameide is daarbij vergeleken een ienemietje gebleven, een enig ukje die van alles er eentje had: ene gracht, ene jaarmarkt en ene Brouwerij, de doordeweekse straatnaam, die herinnert aan de enige brouwerij ooit ter plaatse in bedrijf.

Nu iets over de rondwandelingen:

We hebben na de koffie met gebak de sfeer van weleer geproefd door horende van of ziende langs de Boter- en de Koornmarkt, pakhuizen, koopmanshuizen, kerken, kapellen, hofjes en kloosters te trekken. Zo deden we 's morgens het voormalige Sint-Agathaklooster aan, dat sedert 1572 het Prinsenhof heet.

Een stukje kennis van de vaderlandse geschiedenis werd daar opgefrist. 7 1/2 maand nadat Alva z'n bril verloor, om precies te zijn op 14 november van dat jaar was het namelijk in gebruik genomen als *hof voor grooten Wilm, die er gehuist heeft soo lang 't de Moorder dooghde*, om Huygens te citeren.

Het kloostergedeelte dat de prins bewoonde, werd tevens een soort regeringscentrum, want ook de Staten van Holland vergaderden daar geregeld. Bijzonder was dat het leven der kloostergemeenschap min of meer gewoon doorging, ondanks Willems decreet van 1572, waarin bepaald was dat in Delft alleen de gereformeerde godsdienst was toegestaan. In de praktijk kwam het er echter op neer dat de Vader des Vaderlands een grote mate van godsdienstvrijheid voorstond en andere religies, zoals hier de nonnetjes en de Lutheranen in Delft het leven niet onnodig zuur maakte. Toen we van deze verdraagzaamheid vernamen, moest een enkele toehoorder even denken aan het proefschrift, getiteld: *Opstand, politiek en religie bij Willem van Oranje 1559 -1568*. Hierop is de Hoornaarse dominee H.Klink een jaar geleden gepromoveerd. In een van diens stellingen staat dat tolerantie een bij uitstek christelijke deugd is. Juist het respect

voor de Tien Geboden en het leven uit het Evangelie garandeert het juiste midden tussen gezag en vrijheid

We hebben door de zalen gedwaald en de collectie historie-stukken bewonderd. Wij zijn opnieuw stil geweest bij het zien van de twee kogelgaten onder aan de trap met daarbij het opschrift: *Hier onder staen de Teykenen der Koogelen daer mede Prins Willem van Orange is doorschoten op 10 July Ao 1584.*

's Middags hebben we met mevrouw Mostert- na een bijzonder goed verzorgde maaltijd in het eethuis 'Leonidas' - onze historische tocht door de intieme oudhollandse binnenstad met markante monumenten voortgezet. De groep kreeg in het bijzonder uitleg over het stijlvolle stadhuis op de Markt, waarbij bleek dat ook Delft niet voor grote rampen gespaard was gebleven. In 1618 is dit bouwwerk goeddeels in vlammen opgegaan, alleen de overoude toren bleef overeind. Wel zag de beroemde architect Hendrick de Keyser kans dit stadhuis in twee jaar tijds uit zijn as te doen herrijzen, werkelijk een pronkjuweel in Renaissancestijl. Na een blik geslagen te hebben op het standbeeld van Hugo de Groot en een ommegang om de Katholieke Maria van Jessekerk gemaakt te hebben naderden we de deur die naar stilte opengaat en we betraden de Nieuwe Kerk. Bij het bezichtigen van veel imposants en schoons, o.a. de gebrandschilderde ramen, moest de groep het stellen zonder het praalgraf, dat in 1622 gereed gekomen was naar ontwerp van de zojuist genoemde bouwmeester. Vanwege de restauratie is het tijdelijk verwijderd. Wel stond de stoet stilletjes geschaard rondom de imposante sluitsteen die toegang geeft tot de grafkelder. Daar zijn nagenoeg alle groten uit het Huis Oranje-Nassau bijgezet; van de Oranjevorsten zeven stadhouders, drie koningen en koningin Wilhelmina. Alleen Willem III, die tegelijk onze stadhouder en tevens 'King of England' was, is ter ruste gelegd in de Westminster Abdij, te midden van vele overleden Engelse grootheden. Bij het afsluitend bezoekje aan het restaurant-bowlingcentrum 'Het karrewiel' zijn we netjes uitgeluid door onze gidse en kreeg elke deelnemer als souvenir een stukje pure toiletzeep, in Delftsblauw papier verpakt, van haar mee. Ze zullen daar in de Prinsenstad toch niet denken...?

Daarna hebben we de tocht huiswaarts gemaakt, waar we om ongeveer half zes arriveerden. Onverdeeld luidde het eindoordeel dat het verzorgd en mooi, drommels mooi was geweest.

Met veel dank aan de organisatoren, m.n. van Delftse zijde: mevr. Mostert, en van onze kant: dhr. Al M. den Oudsten.

*De rechtervleugel van het Prinsenhof,
Oude Delft—hoek Schoolstraat.*

DE BIJEENKOMST OVER DE TIJDREKENING

Toen de kalender woensdag 18 november aanwees, was het de avond dat de heer Ir. J.P.M. van Elk uit de doeken kwam doen de geschiedenis van de tijdregeling. Met behulp van een scala aan sheets tjokvol tabellen heeft deze geleerde ons deelgenoot gemaakt van de moeizame wijze waarop de mensheid aan haar kalender kwam. Het bleek een wel moeilijke materie, we geven enige hoofdlijnen: Hij nam ons mee ver terug in de tijd, toen die nog naam en inhoud moest krijgen, herinnerde de aanwezigen aan de vierde scheppingsdag: de lichtdragers zouden aangeven de feestdagen en het verloop van dagen en jaren. Dit staat achteraf veelzeggend opgetekend in Genesis 1. Oorspronkelijk was de kalender afgestemd op de maanstanden, reeds 3000 jaar v. Chr. rekenden de Babyloniërs reeds met het begrip jaar. Dit stemde overeen met de periode dat de gerst of de dadels rijpten. De moeilijkheid was echter dat het aantal omlopen van de maan niet geheel parallel liep met het stramen van maanden. Zo tobden de Egyptenaren met hetzelfde euvel van maanstanden en maandstonden die niet accordeerden, zodat men jaren kreeg die te kort waren, zodat het beginpunt geleidelijk door de seizoenen heenliep. Toen de Romeinen deze kalender overnamen, was dit voor hen uiteraard een punt van heroverweging.

In twee stappen is uiteindelijk de huidige tijdrekening tot stand gekomen. De Juliaanse kalender is bij decreet in het jaar 46 v. Chr. door Julius Caesar ingevoerd. De maanstanden werden nu buiten beschouwing gelaten: een jaar bestond voortaan uit 365 dagen en om de 4 jaar een extra dag. Verder begon het nieuwe jaar op 1 januari in plaats van op 1 maart (hieraan herinneren nog namen als september = 7; oktober = 8; november = 9 en december = 10)

A.D. 1582 werd deze kalender vervangen door de Gregoriaanse, genoemd naar Gregorius XIII.

Er was namelijk flinke opschudding ontstaan, zodra men had voorgesteld het verschil van 10 opgestapelde dagen op te vangen door de dag na 5 Octobre subiet de 15de te laten zijn.

Zonderlinge toestand: hoe moest dat met verjaaren gedenkdagen, o.a. van heiligen? Onder deze paus is er een verfijning aangebracht door het aantal schrikkeljaren per 4 eeuwen met 3 te verminderen. Al leen de volle eeuwjaar die deelbaar waren door 400, werden schrikkeljaar. - Op deze wijze hopen wij iets bijzonders te beleven: Anno 2000 is er zo een!-

Weliswaar hebben godsdienstige en politieke gevoeligheden ertoe bijgedragen dat dit Gregoriaanse model niet voetstoots compleet werd overgenomen, met name het bepalen van de Paasdatum was veelal punt van discussie. Wel een beetje jammer dat de perikelen uit de dagen van olim zoveel tijd in beslag namen, dat we van modernere zaken zoals Greenwichtijd de zin van zomertijd, millenniumzorgen, etc. niet meer te weten kwamen. Ter nalezing aanbevolen: W.E. van Wijk: *De Gregoriaanse kalender* (1932) en van dezelfde kenner: *Onze kalender* (1955).

ADRIANUS FRANÇOIS GOUDRIAAN

Als nagekomen stuk ontving de Vereniging van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, afdeling Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat het bijzonder fraai uitgegeven deel 61 uit de reeks *Tekst en onderzoek* door Martin Westphal. Deze biografische studie is onder bovenstaande titel uitgekomen in maart 1998. Het gaat over een Inspecteur-Generaal uit de beginjaren van 's Rijks Waterstaat, van wiens geboorte Ameide getuige was.

Hoezo, vraagt u? Wel, het Waardhuis van het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard, gelegen aan de Voorstraat, was acht jaar als zodanig in gebruik, toen Eva de Veer, echtgenote van Barend Ariesz Goudriaan het leven schonk aan genoemde Adrianus F. Een week daarop, op zondag 7 augustus 1768, werd hij in het midden van de Hervormde gemeente - toen nog gereformeerde kerk geheten - gedoopt. Vader Barend was niet alleen als dijkmeester van het Termeise Sluis tot aan Lieshout, maar ook als kastelein in dienst van het Hoogheemraadschap, waar in 1770 ook zijn tweede zoon François werd geboren. In 1771 vertrekt het gezin naar Wijk bij Duurstede, waar vader benoemd was in gelijke functie bij het hoogheemraadschap Lekdijk Bovendams. Daar is in 1772 dochtertje Alida P. geboren. (zie bijgevoegde afbeelding der kinderen, François overlijdt op twaalfjarige leeftijd). Anno 1782 maakt pa opnieuw carrière; hij wordt directeur van het Fabrieksambt te Amsterdam, wat nu de afdeling Openbare werken, havens en dergelijke, betekent. In het volgende Nieuwsblad hopen we een artikel te wijden aan het hoe en wat van Adriaans treden in vaders voetsporen en we willen tevens de heer A.J. Busch, oud-archivaris te Gorkum toestemming vragen diens artikel *Het logement In Ameide*, verschenen in het jaarboek *Alblasserwaard en Vijfheerenlanden* 1983, in ons blad te publiceren.

UIT DE BRAND: SLOT

Hieronder treft u aan de laatste lijst van de brandgereedschappen, waarvoor elke hoofdbewoner de zorg had. Ieder was dusdoende lid van de brandweer en moest bij vuur en vlam in zijn de omgeving opdraven met zijn emmers, enzovoorts. Ieder jaar was er schouw en dan werd erop gelet of met duidelijke letters de naam en toenaam van de eigenaar op de materialen waren aangebracht teneinde 'daardoor te praevenieeren de confusie en questien, die in cas van brand, gelijk de ondervinding geleert heeft, sijn ontstaen'.

De totale lijst van omstreeks 1785 bevat 189 namen, d.w.z dat Ameide toentertijd zoveel woningen telde. Steeds zijn genoemd de huisbazen, niet de huurders. Hier het slot van de opsomming der huizenbezitters buiten doch onder Ameide. Het gaat om panden op Sluis, Achthoven en in de Zouwendijk, begin van Broek en de Hogewaard.

Zuyten Ameide	
	Lambertus Beijland, Een brandhaak
	Dewed ^e Pieter van Galbe, Een Brandhaak 2
170	Den ^{Maagvis} Armen van Ameide, Een Leere Emmer 3
	Jan van der Ven, Een Brandhaak A
171 & 172	Den Heer van Ameide, Eij het Molenaar huys twee Leere Emmer. & Lantaarn
173 & 174	Bertje van der Ham, Eertte huys, twee Leere Emmer.
175	De selve het tweede huys, Een Leere Emmer en Een brandhaak
176	De selve het derde huys, Een Leere Emmer en Een Brandhaak.
17 & 170	Joost Balra van Fienhoven, twee Leere Emmer
	Jan van den Ende, Een Brandhaak
179	Maarten van der Ham, Een Brandhaak <small>aan de Sluis</small>
	Bastiaan, Fredrikse, Een Brandhaak
180	Biatrix van de pift, twee Leere Emmer
180, 181	De Jaad van Ameide, Een Brandhaak
182	Bertje van der Ham, het vierde huys, Een Leere Emmer, en Een Brandhaak
183	Den Heer Baart, Een Leere Emmer
184 & 185	Den Heer van Leonard, Eertte huys in Broek twee Leere Emmer.
186 & 187	Den Heer van Ameide, op den Hogewaard twee Leere Emmer.
188	Geert Dyrs, Een Emmer d Lantaarn
189	Herimanus Drott, Een Emmer

Tjeringameester De Groot voortlijn ~~Reijl~~ op de
Voorstraat de laagte in de straat nade
Weederyde hoogte Wel op te Straaten en
te repareren.

De Heer Vysaan, item.
De Heer van Harten, item.
~~De~~ Jacobus Verheij, item
De Heer van Slijpe, item.
De Heer Verker, item.
Vheype de Kogel, item.
Nicolaas Perk, item.
Bernardus Diepenhorst, item.
Jan van Steenis, item.

Alle het welke nauwkeurig zal worden
beschoüwd op aantlaande vrijdag over 8 daag,
Dat wezen zal Don 9: December 1785.
Des voormiddags, en zucht op de besette
als van ouds, en ijder maake goed werk,
en verhoede 'Schaaden

Nota. De Straatten aan
Weederyden vanden Dam, worden
provisioneel gehouden onder de
Schoins tot nadere ordre

Leg het voort.

Dit dringend verzoek kregen de leden der buurtvereniging Voorstraat in de bus; niet om de straat te versieren, maar om die anderszins op te knappen. Niet enkel de achtertuin, maar ook de straat voor was kennelijk je eigendom met de plicht die glad te houden.

Grappig is ten slotte te constateren dat de hogere standen bij allerlei gelegenheden Frans spraken, dat stond beschaafd en gaf aanzien. Zo wemelen ambtelijke stukken van verfranste woorden en een doodgewone vaderlander moest maar zien te snappen wat er allemaal mee werd bedoeld.

Uit "Trouw", zaterdag 13 juni 1998, rubriek: natuur

Henk van Halm

De Zouweboezem: een middeleeuws wetland vol vogels

Als je over de A27 tussen Vianen en Gorinchem rijdt, heb je niet in de gaten dat je een middeleeuws landschap passeert. De rijksweg kruist de Oude Zederik of Zouwe, de grens tussen de Alblasserwaard en de Vijfherenlanden. Zo'n smalle strook water en moeras in het landbouwgebied tussen Lek en Merwede dat je, lopend over de Zouwenkade, aan de oostkant van de Oude Zederik, de Zouwendijk aan de westkant kunt zien.

De Zouwendijk werd in 1277 aangelegd om de Alblasserwaard te beschermen tegen het water uit de Vijfherenlanden. Een eeuw later werd de Oude Zederik gegraven als afwatering van de polders naar de Lek. Die polders vertonen nog de middeleeuwse verkaveling in kopen, stroken land die zich uitstrekken tussen de rivier en een evenwijdig daaraan gegraven wetting. De Zouweboezem met zijn open water en veenmoerassen is beroemd om zijn moerasvogels. De meeste zijn voor hun voortplanting afhankelijk van wetlands, de waterrijke gebieden waar Vogelbescherming Nederland en het Wereldnatuurfonds dit jaar bijzondere aandacht voor vragen. Hans Peeters van Vogelbescherming: "Er broedt zelfs nog een paartje grote karekieten. Die zijn in veertig jaar tijd zeldzaam geworden. De meest kenmerkende vogels van de Zouwe zijn zwarte stern, porseleinhoen en purperreiger. Volgens de laatste tellingsgegevens uit 1996 broedden in heel Nederland 310 paren purperreigers. In de Zouweboezem steeg het aantal broedgevallen sinds 1993 van 19 naar 45."

Letten op purperreigers dus. Verschillend van de blauwe door de slanke, roodbruine, zwartgestreepte nek en de bleekgele poten, het grijs op de rug fluweliger dan dat van de blauwe reiger. Een Kievit doet tomeloze aanvallen op een reiger aan een sloot. Telkens als de Kievit over hem heen scheert, duikt de reiger ineen. De Kievit heeft kuikens en kent de vraatzucht van reigers. De kijker verraadt dat het een blauwe is. De Oude Zederik lijkt een brede vaart. Plompen en waterlelies bevoeren de waterspiegel met hun ronde bladeren. Kleine karekieten roepen onduidelijk hun naam in de rietzomen, die worden afgewisseld door bossen goudgeel bloeiende lissen. Rietgorzen zingen hun bescheiden toontjes, vaak boven in een rietstengel. In de elzen aan de polderkant van de dijk zingen tuinfluiters, fitissen en een enkele tiftjaf. Een winterkoning draait zijn schallende liedje af in de struiken aan de overkant van het water. Onzichtbaar in de oevervegetatie hinnikt een dodaars.

VERBRANDE MOLEN

Oorspronkelijk maalden dertien watermolens het water uit de polders in de Oude Zederik. Ze werden in 1826 gesloopt, nadat een gemaal bij Ameide-Sluis was geïnstalleerd. De enige nog overgebleven watermolen was De Hoop, een bijzondere molen omdat deze een schoepenrad had. De Hoop is deze winter afgebrand, omdat de bewoner hout stookte. Openhaardhout ligt nog opgetast naast de verkoolde resten van de kap en de eikenhouten as.

Een witte kwikstaart trippelt over het rieten dak van Pluckop, een tot villa verbouwd onderstel van een andere watermolen. In een aanpalend elzenbosje zingt een spotvogel. We worden ons bewust van het krijten van grutto's, die in het hooiland aan de Zouwenkade jongen hebben. Vier paren hangen alarmerend boven de goudgele boterbloemen en de rode zuring. Er zal wel een wezel of een kat door het gras sluipen.

BLOEMRIJK

De grutto's hebben het moeilijk. De hele tijd jaagt een bruine kiekendief boven het hooiland. Hij heeft het voorzien op jonge grutto's. Dat blijkt als hij met een prooi in de klauwen naar het moerassige boezemland vliegt. Zijn vrouwtje komt hem tegemoet en neemt in de lucht de buit van hem over voor de jongen in het nest. Hans zegt dat het hooiland tien jaar geleden nog een eenvormige veenweide was. Dat kun je nog zien aan de witbol, die bij de molen het aspect van het weiland bepaalt. Dit gras groeit op gestoorde grond en hier is een indicatie van nog steeds grote voedselrijkdom. De weide wordt door Het Zuidhollands Landschap als schraalland beheerd, dus niet bemest, terwijl het hooi wordt afgevoerd. Het resultaat is al te zien. Tussen de witbol verschijnen schraallandplanten zoals koekoeksbloem en kale jonker. Grote plekken zien zilverwit van de veenpluis. En bij de Achterwetering kleuren vele duizenden planten van de Spaanse ruiter het grasland paarsrood. De mij bekende groeiplaatsen van deze Rodelijstsoort kan ik tellen op de vingers van één hand. Deze stekelloze distel heeft iets lichter gekleurde bloemhoofdjes dan de kale jonkers, die er verspreid tussen groeien, zodat de bloemkleur goed te vergelijken is.

VOORAL BROEDVOGELS

Zwarte sterns jagen op insecten boven de Zederik en het hooiland. Ze nestelen op losgeraakte drijvende wortelstokken van waterlelie en plomp in een plasje bij de knotwilgendorf voorbij de Achterwetering. "In ons land broeden zo'n duizend paren", weet Hans Peeters. "Dat is een kwart van de hele West-Europese populatie. In volgorde van belangrijkheid zijn de vijf belangrijkste broedgebieden de Gelderse Poort, de Wieden, de oostelijke Vechtplassen, de Delen en de Zouweboezem. De boezem heeft weinig betekenis voor trekvogels, maar is juist van belang voor broedvogels. Dat hangt nauw samen met het omringende land, waar de vogels die in de boezemlanden broeden, hun voedsel vinden. Dat zag je al aan de bruine kiekendieven". Groene kikkers kwaken in de sloten en in de verte ratelt een snor. Hans: "Sinds 1970 is de snor achteruit gehold. Ooit broedden hier twintig paren, nu hooguit twee paren. Dat heb je met kwetsbare soorten. Het wouwaapje broedde hier in 1990 voor het laatst." Een blauwborst vertoont zich even in een wilgenstruik aan een landje met pollen piekhaar van de pluimzegge. "In 1987 waren hier nog maar zes paren en nu zijn de blauwborsten al niet meer te tellen. Dat is een soort die het ook elders in ons land goed gaat."

Na een dag wandelen over de kade zagen we meer purperreigers dan blauwe, overvliegend -ze lijken lichter te vliegen dan blauwe reigers-, staand aan een sloot, sluipend door het gras.

RIETBEHEER

"Het rietbeheer heeft alles te maken met de stijgende lijn, waarin het aantal purperreigers zich bevindt", vertelt Hans. Vroeger werd alle riet weggemaaid en verkocht. Na lang onderhandelen met de riettelers heeft Het Zuidhollands Landschap bereikt dat veel overjarig riet blijft staan. Het meest spectaculair is de toename van het zeldzame porseleinhoen. "In 1994 broedde deze soort er weer na drie jaar afwezigheid, meteen met twee paren. Een jaar later waren hetal acht paren. Toch het maaien van riet nodig. Als je het helemaal zou nalaten zou het karakter van het terrein drastisch veranderen."

DE MOLENS BIJ AMEIDE SLUIS (slot)

Chris Will

Het stoomgemaal

In de jaren 1890-1893 werd bij Sluis van rijkswege een 'stoomwatermolen' gebouwd. Twee stoomketels (en een reserve) moesten het met twee pompen uitgeruste centrifugaalgemaal aandrijven. De pompen hadden ieder een vermogen van 46 paardekrachten. IJzergieterij de Prins van Oranje te 's-Gravenhage leverde de technische installatie voor fl 53.057,50. De bouw van het gemaal en de machinistenwoningen kostten het Rijk in 1892 fl 46.787,35. Het gemaal was aanvankelijk bedoeld om het overtollige schutwater van de sluis bij Vianen in het nieuwe Merwedekanaal (ontstaan uit het in 1881 vergraven Zederikkanaal), weer op de Lek uit te slaan. Maar naast deze bestemming bleek het ook goed te functioneren in samenwerking met het stoomgemaal in de Arkelse Dam om de Zederikboezem op het gewenste peil te houden. Het stoomgemaal deed dienst tot 1945, toen werd het overbodig door de in gebruikneming van een nieuw gemaal bij Hardinxveld. De dichteres Ida Gerhardt heeft het gemaal vermoedelijk vereeuwigd in het gedicht 'In memoriam patris', een jeugdherinnering aan haar vader, die werkzaam was bij het Waterschap. Hier volgt een fragment:

Mijn vader heeft de waterlaarzen aan.
Wij samen zijn de Lekdijk afgekomen.
Ik ben voor mijn verjaardag meegenomen:
hij moest vandaag bij het gemaal langs gaan.

Gemaal: dat is je vader horen noemen
die vreemde woorden van een andere taal
als hij de waterstand leest van de schaal

Tegenwoordig staan alleen de gebouwen van het gemaal er nog: de kolenloods, de huizen van de machinist en de stoker en het machine- en ketelgebouw. Maar de machinerie is verdwenen en de bijbehorende 30 meter hoge schoorsteen is, op het basement na, in 1952 gesloopt. De gaten waar de uitlozingsbuizen door de muren kwamen zijn gedicht en de gevelsteen met '1891' is uit de gevel gevallen.

In het voormalige boezemgebied bij Ameide-Sluis zijn in het landschap de restanten van het ensemble van de hoge boezems nog enigszins zichtbaar. Buitendijks zijn de standplaatsen van de vroegere molens en de waterlopen, nu deels griend en rietland, nog vaag herkenbaar. De sluis van de buitendijkse boezem in de Lekdijk - die waarschijnlijk in 1828 is gedicht en later nog eens is heropend, waarna hij in 1893 definitief is gedicht - is nog deels aan beide zijden van de dijk te zien.

Het binnendijkse boezemgebied is nu gedeeltelijk natuurgebied en deels als cultuurland in gebruik en wordt nog steeds omsloten door de boezemkade. De standplaatsen van de molens daar zijn ook met enige moeite terug te vinden. De in 1763 gegraven zij-arm van de Oude Zederik is er ook nog, zij het plaatselijk dichtgegroeid. Van de grote uitwateringssluis in de Lekdijk is niets meer terug te vinden. Alleen de aansluitende uitwateringsgeul door de uiterwaard naar de Lek is nog zichtbaar en gedeeltelijk dichtgegroeid met riet. De oostelijke sluis voor vrije uitwatering werd in 1762 afgedamd, de westelijke waarschijnlijk in 1826.

Uitg. G. Boutër Jzn. No. 14952

Sluis. AMEIDE.

- Prentbriefkaart Sluis: v.l.n.r.: de woonhuizen van de machinist en de stoker, het Rijksstoomgemaal, de korenmolen van Bor en buitendijks het Dijkhuis van het Waterschap.

De korenmolen

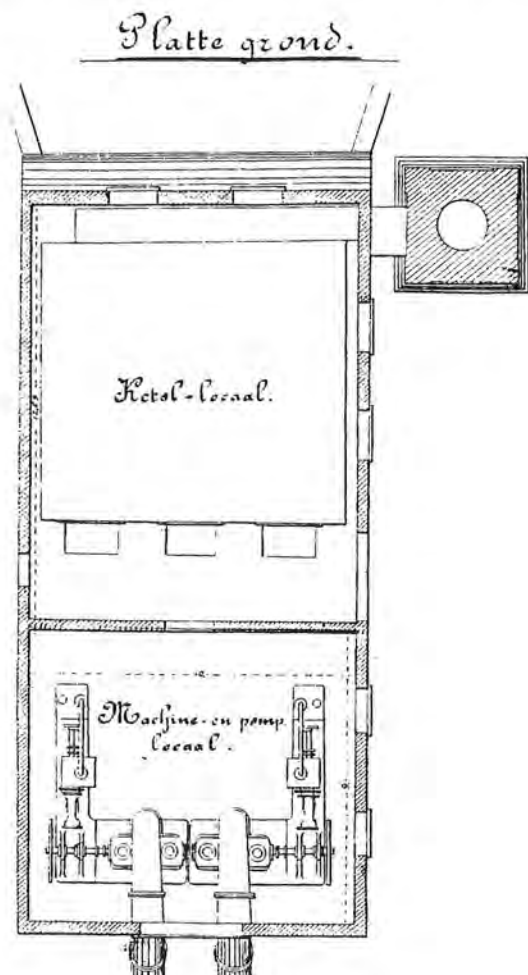
Dan is nog onvermeld gebleven de korenmolen van Ameide, die in 1715 in de bocht van de Lekdijk bij Sluis in het dijklichaam werd gebouwd. Het was een achtkante houten molen van het type grondzeiler of grondmolen. Dit zijn niet al te hoge molens, bestemd voor het open vlakke land met weinig windbelemmering. De werkvloer lag op de begane grond, waar ook het te malen graan en het meel moest worden opgeslagen. Dit type molen had dus weinig werkruimte voor het graanmaalbedrijf. De aan- en afvoer vond plaats door de deur die het dichtst bij de staart was gelegen.

Van de korenmolen, die van later eigendom was van de familie Bor, werd in 1913 de kap verwijderd. In de jaren daarna ontstond rond de molenromp geleidelijk bebouwing. De resterende romp werd tenslotte in 1975 door brand verwoest en vervolgens definitief gesloopt.

- Plattegrond van het machine- en ketelhuis van het stoomgemaal

Geraadpleegde literatuur o.a.:

- Gerhardt, I., De Ravenveer, 1970, p. 6
- Groningen, C.L. van, De Vijfheerenlanden met Asperen, Heukelum en Spijk, 's-Gravenhage 1989.
- Janik, B.E. en Rees, H.J. van (red), De molens van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden. Van maalwerktuigen tot cultuurmonumenten, Hardinxveld-Giessendam 1993
- Wit, Joh. de, 'De Zederikboezem', in: Onze streekhistorie. Bijdragen over de historie van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden, deel 4 (1975), pp. 54-62

Beschrijving van den te
Stichten Stoomwatermolen ten behoeve
van het Zuidelijk deel, der werken van
den aanleg van een kanaal ter verbin-
ding van Amsterdam met de Merwede
onder de gemeente Ameide, provincie
Zuid Holland.

Ter verwijdering van het door den aan-
leg van een kanaal ter verbinding van Amster-
dam met de Merwede (Zuidelijk gedeelte) meer-
der op den Federikboezem te ontvangen schuk-
en kwelwater zal een Stoomwatermolen met
aan hoogheden worden gesticht op de percelen
kadastraal bekend gemeente Ameide, Sectie
B. N° 326 (ged). 1023 (ged). 1344 (ged). 751 (ged)
en 752 (ged) gelegen aan de Binnenzijde van
den Zuider Lekdijk.

De Stoomwatermolen bestaat uit een
machinieuw loocaal en ketelloocaal, onder één dak
met een afzonderlijk staanden schoorsteen
welke aan de Zuidoostzijde van het gebouw
wordt geplaatst.

De muren van het gebouw komen geheel
te staan op het perceel Sectie B. N° 752, dat
vooraf behoorlijk wordt uitgebaggerd, met zand
aangevuld en zooveel nodig opgehoogd.

De Stoomwatermolen bevat twee stoom-
werktuigen drijvende twee direct werkende ke-
vel centrifugaalpompen ieder van 46 paard-
kracht in opgevoerd water.

De Spanning waarmede de Stoom moet

werken zal niet te boven gaan die van vijf een halve atmosfeer boven de damp kookdrukking.

De stoomwatermolens bevat drie stoomketels, waarvan een als reserve ketel dient.

Elke ketel heeft de volgende afmetingen:

Lengte 7.50 M

middellijn 2.16 "

" der stookbuizen 0.84 "

Ypcedikte van den ketel 12.7 m M

" " de vuurgangen 11. " "

" " frontplaten 14.5 " "

In elke ketel komen voor 6 Galloway buizen.

Verwarmd oppervlak per ketel 60 M².

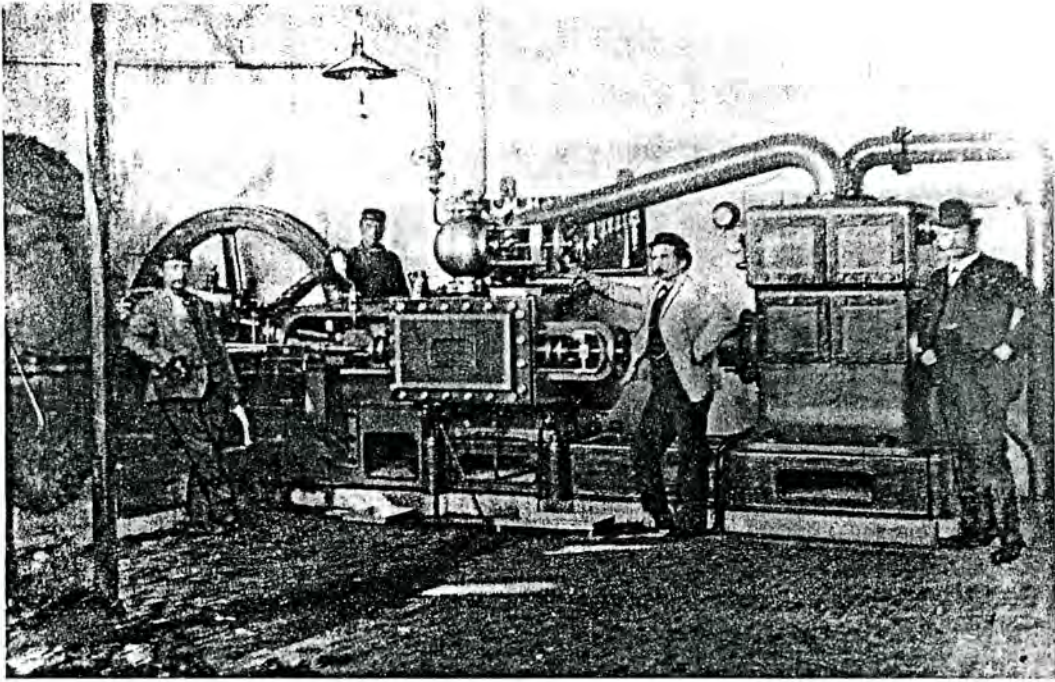
De veiligheidskleppen worden geheel volgens de wettelijke bepalingen ingericht en elke ketel wordt voorzien van het door de Wet voorgeschreven of door het Fooricht op het Stoomwzen geworden apparaat.

De voeding der ketels geschiedt door een aan iedere machine verbonden stoompomp.

De top van den schoorsteen is 30.97 M. boven den begaenen grond gelegen. De schoorsteen wordt van steen opgetrokken en van een glissens afleider voorzien.

De gebruikte stoom ontwaapt niet in de buiten lucht, doch wordt gecondenseerd.

Binnen een reik van 200 M. van den stoomwatermolen bevinden zich geen gebouwen of localen, bestemd tot ziektenverpleging, uitoefening der openbare eredienst of scholen.

Deze bijna tachtig jaar oude foto toont een gedeelte van het interieur van het Rijksstoomgemaal te Sluis. Achter de machine (bouwjaar 1890) staat stoker Hoogland; tweede van rechts is machinist De Hoon.

